

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Γιώργος Ν. Μαγούλιος, Καθηγητής
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Κεντρικής Μακεδονίας» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΕΝΟΤΗΤΑ 9: Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ

Περιεχόμενα:

- η διεθνής οικονομική κρίση (2008), η αφορμή, οι αιτίες και τα μέσα για την αντιμετώπισή της,
- η οικονομική κρίση του δημόσιου χρέους στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες της ευρωζώνης,
- τα μέτρα που λαμβάνονται στο πλαίσιο του Μνημονίου και η αποτελεσματικότητά τους
- η κριτική για τις εφαρμοζόμενες πολιτικές αντιμετώπισης της κρίσης.

Λέξεις κλειδιά: οικονομική κρίση, ΕΕ, Ελλάδα, Μνημόνιο

Σκοπός: Η κατανόηση των αιτιών της οικονομικής κρίσης, στον κόσμο, στην ΕΕ και στην Ελλάδα, οι τρόποι αντιμετώπισής της και οι συνέπειες, καθώς και η κριτική αντιμετώπιση των εναλλακτικών λύσεων.

9.1 Πώς ξεκίνησε η κρίση;

Η κατάρρευση της Lehman Brothers, τέταρτης μεγαλύτερης επενδυτικής τράπεζας των ΗΠΑ, την 15η Σεπτεμβρίου 2008, ήταν η αφορμή για τη μεγαλύτερη μεταπολεμική παγκόσμια οικονομική κρίση.

- Στις ΗΠΑ οι τράπεζες έδιναν στεγαστικά δάνεια σε ανθρώπους χωρίς περιουσία και εισόδημα και τελικά χωρίς δυνατότητα αποπληρωμής.
- Με βάση τα ενυπόθηκα αυτά δάνεια υψηλού κινδύνου (*subprime*), που σήμερα αποκαλούνται «τοξικά», δημιουργήθηκαν πολύπλοκα δομημένα προϊόντα (παράγωγα), τα οποία αν και είχαν βαθμολογηθεί με άριστα (AAA) από τις εταιρίες αξιολόγησης πιστοληπτικού κινδύνου, βασίζονταν σε δανειακές συμβάσεις, οι οποίες ήταν στο μεγαλύτερο ποσοστό τους επισφαλείς. Η τάση συνεχούς ανόδου των τιμών των ακινήτων στις ΗΠΑ (φούσκα), ανακόπηκε και οι τιμές άρχισαν να μειώνονται, με αποτέλεσμα τα στεγαστικά δάνεια δεν μπορούσαν να εξοφληθούν, οι τράπεζες δεν είχαν ρευστότητα.
- Η κρίση μεταδόθηκε από τις τράπεζες στην πραγματική οικονομία και στα νοικοκυριά και επεκτάθηκε σε όλο το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

9.2 Οι αιτίες της κρίσης

- Η κρίση οφείλεται στην *«απληστία των κερδοσκόπων»*, στη χαλάρωση και στη συνέχεια στην έλλειψη των εποπτικών ελέγχων επί του χρηματοπιστωτικού συστήματος, έχει βαθύτερες ρίζες στην ίδια τη φύση του καπιταλιστικού συστήματος;
- Ο Κέινς, ερμηνεύοντας της διακυμάνσεις του οικονομικού κύκλου διαπιστώνει ότι *«ο κυρίαρχος λόγος της κρίσης είναι, όχι τόσο η αύξηση του επιτοκίου, αλλά η αιφνίδια κατάρρευση της οριακής αποδοτικότητας του κεφαλαίου»* και συνεχίζει *«έτσι στην αρχή της κρίσης υπάρχει, πιθανώς, πολύ κεφάλαιο, του οποίου η οριακή αποδοτικότητα έχει καταστεί αμελητέα ή ακόμη και αρνητική»*.
- Κατά τον Καρλ Μαρξ, *«η τελική αιτία όλων των πραγματικών κρίσεων παραμένει πάντα η φτώχεια και ο περιορισμός της κατανάλωσης των μαζών, που αντιτίθεται στην τάση της κεφαλαιοκρατικής παραγωγής να αναπτύσσει έτσι τις παραγωγικές δυνάμεις, λες και το όριό της αποτελείται μόνο από την απόλυτη ικανότητα κατανάλωσης της κοινωνίας»*.

9.3 Η αντιμετώπιση της κρίσης

- Για την αντιμετώπιση της κρίσης χρησιμοποιήθηκαν διάφορα *νομισματικά και δημοσιονομικά μέτρα*. Η νομισματική πολιτική αντέδρασε με δύο τρόπους, μειώνοντας τα επιτόκια και παρέχοντας ενέσεις ρευστότητας στο σύστημα. Η Κεντρική Τράπεζα των ΗΠΑ (FED) και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) μείωσαν τα επιτόκια.
- Παράλληλα, διατέθηκαν αφειδώς δισεκατομμύρια ευρώ, στερλίνες, γιέν και δολάρια από τις κεντρικές τράπεζες για την παροχή ρευστότητας στην διατραπεζική αγορά.
- Με τον τρόπο αυτό, η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 εξελίχθηκε σε κρίση χρέους.
- Διεθνείς οργανισμοί συνέστησαν τη στήριξη της οικονομίας μέσω υιοθέτησης «*δημοσιονομικών πακέτων*», ώστε η οικονομική πολιτική να δράσει αντικυκλικά στηρίζοντας την οικονομική δραστηριότητα.

9.4 Η οικονομική κρίση και η Ευρωζώνη

- Ο Κ. Βεργόπουλος υποστηρίζει ότι με την κρίση δημόσιου χρέους, η ευρωζώνη έστησε παγίδα στην οποία αυτό-αιχμαλωτίστηκε. Στη μεταπολεμική περίοδο, τα δημόσια χρέη υπήρχαν, αλλά υπέκειντο σε διακανονισμούς, περνούσαν απαρατήρητα και ουδείς απασχολούνταν με αυτά.
- Τα πράγματα άλλαξαν από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992), η οποία απαγόρευσε στα κράτη το εκδοτικό προνόμιο, τα παρέδωσε στις αγορές και έθεσε ανώτατο όριο δανεισμού, πέραν του οποίου νομιμοποιήθηκε η αξιολόγηση της δανειοληπτικής ικανότητας κρατών από τους ιδιώτες.
- Οι εθνικές κυριαρχίες στη διαχείριση είτε του νομίσματος είτε του δημόσιου προϋπολογισμού δεν αντικαταστάθηκαν από καμία ευρωπαϊκή κυριαρχία.
- Κατά τον Κρούγκμαν, το «ευρωχάος» οφείλεται στις ελίτ της Ευρώπης που επέλεξαν την εισαγωγή ενός κοινού νομίσματος πριν η Ευρώπη να είναι έτοιμη για κάτι τέτοιο. Υποστηρίζει ότι η πηγή της κρίσης έχει να κάνει με την έλλειψη ευελιξίας του ευρώ και όχι με τα ελλείμματα και τις δαπάνες.

9.5 Η οικονομική κρίση και η Ελλάδα

- Η Ελλάδα βρέθηκε στο επίκεντρο της κρίσης, λόγω των δίδυμων ελλειμμάτων (κρατικού και ισοζυγίου εξωτερικών πληρωμών) και ως συνέπεια αυτών του μεγάλου δημόσιου χρέους.
- Η Ελλάδα προκειμένου να αντιμετωπίσει την κρίση χρέους, προσέφυγε στο ΔΝΤ και υπέγραψε το *Μνημόνιο* με τη λεγόμενη τρόικα (ΔΝΤ, ΕΕ, ΕΚΤ).
- Η προσφυγή στο ΔΝΤ προκαλεί, τουλάχιστον ερωτηματικά, εάν δεν αποδειχθεί ιστορικό λάθος, λαμβάνοντας υπόψη την ιστορία των παρεμβάσεων του από την ίδρυσή του (1944) μέχρι σήμερα, από την οποία προκύπτει ότι σε όποια χώρα παρενέβη, με τις γνωστές πανομοιότυπες συνταγές, άφησε πίσω του ερείπια, ανεργία, φτώχεια και υπανάπτυξη.
- Η διαδικασία της *εσωτερικής υποτίμησης* που ακολουθείται οδήγησε την ελληνική οικονομία σε βαθιά ύφεση (μείωση του ΑΕΠ και των εισοδημάτων, αύξηση της ανεργίας κ.λπ.).

9.6 Οι άλλες λύσεις για την αντιμετώπιση της ελληνικής κρίσης

- Για την αντιμετώπιση της κρίσης χρέους στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες της ΕΕ (Πορτογαλία, Ιρλανδία, Ισπανία, Ιταλία) διατυπώθηκαν διαφορετικές λύσεις από την εφαρμοζόμενη των περιοριστικών προγραμμάτων.
- Οι λύσεις αφορούν στο επίπεδο της ΕΕ, όπως έκδοση ευρωομολόγου, ενδυνάμωση της οικονομικής ενοποίησης, εγγυήσεις των ομολόγων των χωρών, μείωση επιτοκίων δανεισμού, έως και διαγραφή χρέους και έξοδο από το ευρώ.
- Ειδικότερα όσον αφορά στις εφαρμοζόμενες πολιτικές λιτότητας έχουν διατυπωθεί ισχυρές αντιρρήσεις ως προς την αποτελεσματικότητά τους, οι οποίες δικαιώνονται από τα μέχρι σήμερα αποτελέσματα.
- Σε ανοιχτή επιστολή 160 ακαδημαϊκών για την ελληνική κρίση, αναφέρεται ότι η Ευρώπη μπορεί να αντιμετωπίσει τα προβλήματα του χρέους και των ελλειμμάτων μόνο αν συνοδεύσει τον μηχανισμό στήριξης του ευρώ με μέτρα ανάπτυξης.

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Τσιμπίρης Αλκιβιάδης

Σέρρες, 25-05-2015